

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Leonardi Lessii E Societate Iesv Theologi. In D.
Thomam De Beatitudine. De Actibus Humanis. De
Incarnatione Verbi. De Sacramentis Et Censuris.
Prælectiones Theologicae Posthumæ**

Lessius, Leonardus

Lovanii, 1645

Societas Officiorum Romæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72898)

habere multos ciues, qui chari sint Principi & familiaribus, per quos multa impetrari à Principe queant; multò magis bonum est habere multos ciues, qui sint chari Deo summo Principi (à cuius providentia tota Reipubl. prosperitas pendet) & multa ab eo in salutè Reipubl. impetrare possint. Nulla re magis Reipubl. firmatur, quàm Religio- ne, & Religiosorum virorum precibus & meritis, vt præter alios, multis locis Iustinianus testatur, & omnes pij Principes semper fenserunt. Parùm Christianum est, damnatum Reipubl. ducere, quòd insignes adolescentes seculo deserto Christi vestigia sequantur, & ad Societatem, vel aliam Religio- nem se conferant. Cùm Mauritius Imperator ad instaurandum exercitum Romanum bellis Perficis valde attritum lege sanxisset, Ne quis ante mili- tiam expletam ad Religionem transiret, S. Gre- gorius se illi opposuit, impiam, Deoque contra- riam legem esse dictitans, vt constat ex Epist. 61. lib. 2. Quanto magis impium, Deoque aduersum sensisset impedire ne adolescentes in illo aratis lubrico & salutis periculis, se Christo addicant? Denique sepius fit vt qui in seculo Reipubl. & Ecclesie fuissent parùm viles; vel etiam noxij morum licentià, vel opum ac honorum studio, in Religione sint vtilissimi. Imò in Societate omne studiu omnique industria in eo versatur, vt quàm plurimum boni in Reipubl. & Ecclesia suis mini- sterijs quisque præstet.

Mauritius Imperator id prohibens reprehenditur.

Doctorum nunc plena omnia.

Quòd ad Parochos attinet, nunquam maior doctorum & præstantium Parochorum in Ecclesia copia, nunquam magis instructi ad hoc munus accesserunt. Testantur id multi Episcopi, qui discrimen quorundam antiquorum, & nouorum considerant. Olim nihil ferè aut parum de conscientie casibus plerique nouerant. vnde & modò reperuntur varijs locis, qui neque de censuris, neque de distinctione peccati mortalis, & venialis, neque de contractuum iustitia & limitibus, alijsque ad hoc munus pertinentibus, vel medio- criter sunt instructi. Pari modo Curie plene sunt doctis Aduocatis, & Consiliarijs, & vbiq; magnus doctorum virorum numerus.

Quòd si Societas in varijs disciplinis videatur aliquid amplius præstare quàm multi seculares, huius rei causa non tam est ingenij excellentia, quàm assiduum studium, & vacuitas ab alijs occupationibus & distractionibus, & gratia propriae vocationis: quibus rebus fit vt duplo vel triplo plus temporis ad studia conferre possint, quàm se- culares qui plurimis curis distrahuntur, & Deus conatibus eorum, quos ad hoc munus vocat, peculiari gratià aspirat.

Ad Quintum: Optandum Principi & Reipublice moderatoribus bonum publicum quarentibus, vt & Clerus & Religiosi Ordines multum auctoritatis apud plebem habeant. Hæc enim auctoritatis maximam vim habet ad plebem in Religione & obedientia Principis retinendam: Nusquam maior tranquillitas aut Reipubl. prosperitas, quàm vbi magna est plebis erga Clerum & Religiosos ordines reuerentia. Quòd ad Societatem attinet, mirum est eam posse in suspicionem conspirationis aduersus Principem vocari: cum suæ fidelitatis difficillimis temporibus tam illustre documentum dederit. Cùm enim tempore rebellionis & sæculares & Ecclesiastici, & plerique ex varijs Ordinibus religiosi, & multi ex Vni-

Societatis in suum Principem constantis fides.

uersitatibus, iuramentum contra Principem susceperent; nemo ex Societate illud vnquam admisit, nisi honorum omnium iacturam, cecctionem in exilium aduersarij minarentur, & magnum vitæ periculum impenderet. Si illis temporibus cum tanta impenderent pericula, & communis error excusationem aliquam perfidie poterat prætexere, & capita Religionis ac Reipubl. suo exemplo præferrent, Societas in fide sui Principis perstitit, quâ ratione suspecta reddi potest extra pericula, & vbi nulla perfidie foret excusatio, sed labe manifesta & æterna? Qui in maximis Fidelis fuit, non dubitandum quin etiam in minimis talis sit futurus.

Denique considerentur illi qui Societati sunt addicti, eamque magni faciunt; & deprehendatur eos maximè & Religioni Catholice, & Principi sui obsequio esse addictos: quales si multi fuissent primis illis rebellionis temporibus, cum imagines disturbarentur; credibile est totum illud malum, facile fuisse impediendum: quo impedito nunquam calamitates illæ, quæ inde secuta, Patriæ obuissent.

Hæc sicut à me sincerè ex conscientie iudicio coram Deo, & in timore Domini scripta sunt, vt obrectatoribus scholarum nostrarum responderi queat; ita velim à lectore accipi: quem rogo vt singula diligenter examinet, & tanquam coram diuino tribunali constitutus sincerè iudicet, & sententiam ferat.

SOCIETAS OFFICIO-
RVM ROMÆ.

CASVS VNICVS.

Vtrum Societas officiorum, prout Roma iniri solet, sit licita?

Notandum est, Romæ esse varia officia quæ varijs modis vendi solent, vt officium Notarij, Cursoris, & similia.

Triplex iniri hæc Societas.

1. Modus.

Primus modus est, Petrus volens emere officium Notarij, quod vendi solet ad vitam 20. millibus aureorum, cum solum 10. millia habeat, ad- sciscit Paulum in societatem emptionis, sumens ab eo alia 10. millia: & sic comparat illud officium in commodum vtriusque pro ratâ pecunie collatâ. Ipse tamen manet primarius possessor & administrator officij, solumque soluit alteri 12. in centum quotannis. Hæc enim pensio ordinariè est constituta in huiusmodi officiorum societate. Hac tamen lege, vt si Paulus moriatur ante Petrum, Petrus non teneatur illi aut hæredibus restituere pretium 10. millium, quod Paulus contulerat; sed Paulus illud amittat. Si verò Petrus ante moriatur, teneatur Paulo pretium restituere. Atque hic est primus modus inuendæ istius societatis.

2. Modus.

Secundus modus est, cum Petrus totum officium sibi comparauit suis pecunijs, & postea admittit Paulum in societatem eiusdem officij; accepto ab illo pretio dimidiato, vel tertia aut quarta totius pretij parte.

3. Modus.

Tertius modus est, cum miscetur tertia persona, v. g. Iacobus; quod sic vsurpatur. Iacobus egens summa 5000. aureorum, adit aliquem, v. g. Andream, vt hanc pecuniam mediante societatis contractu sibi comparet; quod vt fiat, vterque

adit

adiit Petrum : & Andreas numerat Petro quinque millia aureorum vt in societate illius officij prorata illius summe admittatur. Petrus accepta illa pecunia Andream admittit : sed mox eandem summam numerat Iacobo qui pecunia egebat, transferens simul in illum onus soluendi quotannis 12. in centum ipsi Andream, ita vt Andreas nihil amplius à Petro possit exigere, sed totum ius quod habebat in Petrum, Andreas nunc habeat in Iacobum, vtroque ita volente & liberè consentiente, ita tamen vt si contingat Petrum officialem mori ante Andream, Iacobus teneatur Andream restituere sortem totam, nempe 5000. aureorum. si verò contingat Andream mori ante Petrum, Iacobus lucretur sortem, nec aliquid teneatur restituere hæredibus Andream. Denique licitum est vtrique parti singulis semestribus contractum dissolvere repetita sorte vel sponte refusa. His positus in specie facti

In primo est vera societas.

Dico Primò, Si hic contractus ineatur primo modo dum comparatur officium, est verus contractus societatis, ac proinde ex natura sua licitus, habens coniunctum pactum euentus fortuiti, qui etiam per se licitus est. Quòd sit contractus societatis, patet; quia sunt socij in emptione officij & in eius dominio; & consequenter in lucro. In omni enim societate requiritur vt res, ex qua lucrum capitur, sit communis, & vterque efficiatur illius dominus, non totalis, sed partialis: ita vt omnes socij simul habeant integrum dominium, singuli verò seorsim dominium partiale. Quòd si vnus tantum esset dominus plenum habens dominium, non esset contractus societatis, sed censualis; nam alij non haberent nisi ius fructuum prorata pecunie collata.

In 2. nec est contractus societatis, nec census realis.

Dico Secundò, Si officium esset grauatum supra eius estimationem, veletiam ad æqualitatem estimationis, & postea aliquis admitteretur, non esset verè contractus societatis, nec etiam census realis.

Prior Pars, Quòd non esset contractus societatis, patet; quia non potest quis fieri socius in re aliqua, nisi possit in illum transferri dominium partiale, & ius ad partem lucris illi dominio respondentem, atqui hoc fieri non potest quando ab alijs res tota est plenè possessa, ipsisque omnis fructus & lucrum debetur. nisi forte aliquis illorum designat esse socius, & ius suum in illum qui accedit, transferat. Vnde si administrator officij seu Officialis partem sibi competentem alteri vendat, poterit alter fieri socius, quia intrabit in partem dominij & iuris ad lucrum quod restabat Officiali.

Quòd etiam non posset esse contractus census realis quo emitur ius ad fructus alicuius rei, manifestum est; quia omnes fructus alij debiti sunt, nemo autem potest vendere aut emere ius quod aliorum est.

Potest tamen censeri interuenire implicite census realis personalis.

Dico Tertiò, Posset tamen in hoc casu ex quadam æquitate censeri emptio census personalis cum pacto euentus fortuiti: & hac ratione posset iste contractus vindicari ab iniustitia. Ratio est, quia est regula à multis Doctoribus recepta in foro conscientie, quòd quando partes intendunt iuste contrahere, & bona fide procedunt, etiam si forte contractus non sit iustus spectato titulo quem concipiunt expressè, tamen si alius titulus subfit iuxta quem contractus iuste fieri possit, contractum ad formam illius tituli reducendum: quia

cum iuste intendant contrahere, non censentur velle inhære illi priori titulo quem concipiunt, sed alteri qui eos latebat; hunc enim implicite intendunt. Hoc modo Gregorius à Valètia & multi viri docti. hic Roma circa annum Domini 1580. congregati excusabant contractum depositi pecunie pupillaris, qui in plurimis regionibus adhuc est in vsu, cum tamen videatur manifesta vsura. Non facile enim damnandum quod vulgò receptum, nec à nobis emendari potest: sed potius vt consulatur consentiens, videndum an nulla ratione excusari possit. Quare cum in hoc casu, per contractum census personalis, adiecto pacto euentus fortuiti predicto, possit hic contractus cum tali lucro iustificari, non putarem facile damnandum à Confessarijs. Est enim expressè non intendant hunc contractum & sub proprijs terminis, tamen intendunt implicite; quia intendunt obligare personam Officialis, siue officium sit grauatum supra suam estimationem, siue non. hoc autem proprie ad censum personale pertinet.

(*) Hinc colligitur responsum ab Auctore Romæ datum.

Confirmatur, Quia nisi id intenderent, & ita suum contractum vellent intelligi, exponerent se periculo perdendi totius lucris, quando officium esset grauatum: quia nullo titulo possent aliquid exigere; & ita nunquam contraherent nisi diligenter antè discussa constaret illis officium non esse grauatum. Quare cum non sit moris vt de ea re multum sint solliciti, signum est eos intendere immediatè obligare personam Officialis quod ad censum personale pertinet.

Mediante censu personali potest perueniri ad tantum lucrum.

Quòd autem mediante censu personali possit ad tantum lucrum perueniri, sic ostendi potest. Censum personale ordinariè reddit 6. vel 7. vel etiam 8. in centum quotannis pro locorum varietate, & semper manet fors salua donec refundatur: vt ergo fors possit extinguì mortuo emptore ante venditorem, potest emptor exigere 5. vel 6. in centum quotannis, nam in censu vitali vbi fors morte certæ personæ extinguitur, facile 16. in centum accipi solent: ergo.

Obiectio.

Dices, Est contra naturam reditus personalis vt fors ab emptore possit repeti, vt omnes fatentur: videtur enim manifesta vsura.

Solutio.

Respondeo, Esse contra naturam census personalis, si absolute & purè hic contractus sit in ius, non autem si adiciatur pactum quo hoc onus compensetur; vel si ea in pensione adhibeatur moderatio per quam onus hoc compensari queat; vt si cum possis exigere pensionem 13. vel 14. in centum, exigas solum 12. nam detractio illa duorum in centum videtur esse in compensationem illius oneris. & credibile est eos qui taxam illam 12. in centum statuerunt, omnibus vtriusque oneribus & iuribus consideratis & pensatis, ita statuisse. ita enim estimatio rerum & iurium taxari debet. Securius tamen esset si emptor non posset pecuniam suam repetere: tunc enim accederet magis ad naturam census: quia reuera non est contractus societatis quando res est grauata supra estimationem.

Dico Quartò, Quòd ad tertium modum attinget, si contractus primus, nempe qui cum Officiali in ius, est licitus, etiam licitus est secundus, quo Officialis consentientibus partibus transfert totum onus in tertium. quia hoc nihil est aliud quam cessione contractus in alium; qui contractus cessionis fieri licite potest etiam si primus contractus ex parte

3. contractus videtur licitus.

parte eius qui cum Officiali contraxit societatem veram vel simulatam, fuisset iniustus, vel etiã vsurarius. Nam qui acceptã pecuniã ab vsurario grauatursurã, potest statim cedere contractu in aliũ id petentem, numerata illi forte accepta, & translato in illum onere soluendi vsurario: nihil enim ipse lucratur, nec alteri mutuat sub vsura, sicut fecit vsurarius cum ipso, sed cedit contractu cum vsurario inito, petente id altero.

Si tamẽ census personales istis locis nullo modo sunt permisi, res est difficilior, nec volo tales contractus excusare. Alterum de hac materia Casum vide infra V. Vsurã Caf. vlt.

SPONSALIA. CASVS I.

Sponsalia cum multis fictè inita.

Titius adolescens Antuerpiensis multas virgines paris conditionis sub ficta promissione coniugij corrupit in Anglia & alibi.

QVÆRITVR, Quam tenetur ducere: & ad quid tenetur?

Ducat primam, si illa fraudem non aduertit.

Dico Primò, Tenetur ducere primam, si ipsa fraudem aduertere nullo modo poterat. Secundam vel tertiam ducere non tenetur: quia etiam si seria promissio fuisset & iuramento confirmata, irrita esset, cum iam sit primæ obstrictus: nõ enim poterat cum iniuria primæ validè promittere secundam vel tertiam. Vnde sequitur, etiam si contingat illum cum prima transigere, tamen non teneri ad secundam. Sicut qui seriò cum duabus contractit sponsalia, non obligatur secundo contractu, etiam si transigat cum prima: eò quòd contractus secundus ab initio irritus fuit, qui non conualescit per illam transactionem.

Secundam, si prima aduertit, & sic deinceps.

Dico Secundò, Si prima potuit facilè aduertere subesse fraudem, tenetur ducere secundam; nisi & hæc id ipsum aduertere potuerit: tunc enim tenetur ducere tertiam, & sic deinceps. Ratio est, quia ex contractu & commercio cum prima, non fuit orta obligatio, ac proinde mansit liber, & sic potuit se obstringere secundæ &c.

Ductã primã, ceteris tenetur de damno, si secutum.

Dico Tertio, Eo casu quo tenetur ducere primam, tenetur ceteris de damno, si quod secutum fuerit occasione huius factæ promissionis. Hoc enim locum habet in omni contractu. Nam qui mala fide init aliquem contractum cum aliquo, si non impleat, tenetur de damno inde secuto. Si nullum damnum secutum est, vt si æquè benè nupsit, si Religionem ingressa est, si cælibem vitam ducere statuit, denique si res secreta mansit, non videtur ad ullam restitutionem teneri, sed solum ad aliquam satisfactionem pro iniuria. Non videtur autem damnum secutum, nisi quando à ditioribus & honestioribus ob hanc causam rejicitur, qui eam aliàs libenter accepissent. Vel nisi graua incommoda ob hanc causam à marito, qui postea id deprehendit, perferre cogatur. Vel denique nisi proles secuta sit: hanc enim pater alere tenetur vnã cum matre. Præsumeretur autem esse proles ipsius, si tempus respondeat, nisi constet eam alijs corpus suum vulgasse: Præsumeretur enim non violasse fidem datam, nisi de contrario constet, &c.

Si secuta proles.

In dubio damni.

Dico Quarto, In dubio tenetur inquirere eo modo quo potest & debet fieri in re magni momenti, an damnum secutum sit: & si quid deprehensum sit, compensare pro sua facultate. Quia

omne damnum iniuste datum, compensandum quantum fieri potest.

Dico Quintò, Sunt aliquot causæ quæ possent prædictum adolescentem excusare ne vel tenetur ducere, vel damnum compensare. Primò, Si illæ virgines facilè aduertere vel suspicari poterunt fraudem subesse. Tunc enim neque tenetur ducere, neque damnum compensare: quia eas non decepit, neque causa damni fuit per iniuriam, sed ipsis consentientibus.

Quibus casibus non tenetur ducere, vel damnum compensare.

1. Si poterant suscipere fraudem. 2. Si hæretica.

Secundò, Si sit hæretica: tunc enim non tenetur ducere, nisi velit fieri Catholica: Nec etiam tenetur damnum compensare: Quia hoc ipso quo excusatur ab illa ducenda ex culpa illius, excusatur etiam à damno farciendo.

3. Si postea fornicata.

Tertiò, Si fornicata sit postea: imò si antè fornicata est, & ipse id ignorauit quando cum illa contractit. Quia hoc satis est ad seria sponsalia, etiam iurata dirimenda: & ipsa cogitare debebat quod ei fidè nõ esset seruaturus si hoc rescisceret. Vnde nec tenetur damnum compensare.

4. Si eorum parentes nolint.

Quartò, Si parens puellæ nolit eam dare. Quo casu etiam non tenetur compensare.

5. Si ipse sit pauper.

Quintò, Si facultates non suppetunt ad damnum compensandum, & singulis solum modicum quid restituere possit, quod non sit tanti momenti vt prudentis arbitrio ad illas regiones sit mittendum, aut vltior inquisitio facienda: tunc enim non tenetur de damno ob impossibilitatem.

6. Si periculum sit animæ.

Sextò, Perpendendum etiam an non cum manifesto periculo animæ esset rediturus, v.g. in Angliam, vt primam, vel secundam ducat: tunc enim non tenetur eò ire.

7. Si nolit ad eum vocata venire.

Septimò, Si illa vocata nollet venire Antuerpiam; quia tenetur sequi sponsum, nisi contrarium in contractu expressum sit, præsertim cum sciret illum esse externum. Itaque si vocata nolit venire, manet liber ab ea ducenda, & etiam à damni compensatione. Possit hac ratione etiam vt cum alijs quas non tenetur ducere, vel cum parentibus earum. Videndum tamen an non promiserit se rediturum, & eam ibi ducturum &c.

Ex his colligi potest quid fieri possit in præsentia casu. Mirandum non est si in praxi hic casus sit difficilis, nec facile tales adolescentes extricari possint: quia damna multiplicia sunt, & fraudes obligationesque variae.

CASVS II.

Quidam adolescens nobilis 17. vel 18. annorum sub Curatoribus constitutus, cum ageret Parisijs, incidit in quandam mulierculam, nisi teque ita suis blanditijs & amoribus illum sibi obstrinxit, vt schedulam ab eo extorsit, in qua scripsit se ab ea mutuo accepisse mille quingentos aureos gallicos, illi restituendos, nisi eam in uxorem duceret.

Promissio dandè tibi pecunia, nisi te ducam.

QVÆRITVR, Vtrum ratione illius schedula aliquid in conscientia ei debeatur, aut in foro externo aliquid ab eo possit exigì?

Respondeo Primò, Certum est Nobilem illum Adolescentem in foro conscientie ad nihil teneri: quia fundamentum totum falsum est. Dicitur enim debere ex mutuo, cum non solum nullam ab ea pecuniã mutuam accepit, sed multas & profundas largitiones in eam fecerit.

In foro conscientie ad nihil tenetur.

Deinde